

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ

Υ Π Ο
ΑΝΔΡΕΟΥ ΤΗΛΛΥΡΙΔΗ

Εἰσαγωγή.

Τελευταίως ἡ περὶ τὸν "Ἅγιον Νεκτάριον βιβλιογραφία¹ ἔχει σημαντικῶς ἐμπλουτισθῆ ἀπὸ ἀξιολόγους μελέτας, αἱ ὁποῖαι συμβάλλουν εἰς τὴν ἀρτιωτέραν γνῶσιν καὶ καλυτέραν ἀξιολόγησιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ χριστεπωνύμου τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος. Τοιαύτης σημασίας εἶναι καὶ ἡ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου Θέμελη δημοσιευθεῖσα μελέτη².

Εἰς προγενεστέραν ἡμῶν μελέτην ἡσχολήθημεν περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἅγίου Νεκταρίου, ὅπου καὶ ἐδημοσιεύσαμεν ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου Σωφρόνιον (1865-1900)³.

Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην δημοσιεύομεν καὶ ἑτέραν ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Πριμᾶτον τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας Φρειδερίκον Τέμπλ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Λαμπεθιανοῦ Παλατίου ἐν Λονδίνῳ⁴, εἶναι δὲ ἰδιόχειρος καὶ φέρει ἡμερομηνίαν 30 Αὐγούστου 1903, χρόνον καθ' ὃν ὁ Ἅγιος διετέλει διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Ριζαρείου Ἐκ-

1. Ἀρχιμ. Τίτου Μπουρλάκη, *Περὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ Ἅγίου Νεκταρίου καὶ ποῖος πρῶτος τὴν ἐπληροφορήθη*, ἐν Ἐφημέριος, ἔτος ΛΑ', 1 Μαΐου 1982, σ. 111. Patrick Hodson, *Saint Nektarios of Aegina, Metropolitan of Pentapolis*, Priented by the Brotherhood of Saint Seraphim of Sarov, Walsingham, Norfolk. Θεοδώρου Μοσχονᾶ, Ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος Μητροπολίτης Πενταπόλεως. 90 ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς Ἀρχιερέα προχειρίσεως αὐτοῦ (1889-1979), ἐν Ἀνάλεκτα, 1979/1980, ἀρ. 29/30, σσ. 59-60. Τοῦ ἰδίου, Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἅγίου Νεκταρίου ὡς Μητροπολίτου Πενταπόλεως, ἐν Θεολογία, τόμ. ΝΑ', Ἰούλιος - Σεπτέμβριος 1980, σσ. 606-607.

2. Χρυσοστόμου Θέμελη, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Εὐβοϊκὴ Ἀγιολογία*, ἐν Θεολογία, τόμ. 53, 1982, σσ. 403-410.

3. Ἀ. Τηλλυρίδη, *Ἀνέκδοτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἅγίου Νεκταρίου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου Σωφρόνιον*, ἐν Ἀπόστολος Βαρνάβας, τόμ. ΜΑ', Μάιος 1980, σσ. 207-210.

4. Ἀρχεῖον Ἀρχιεπισκόπου Φρειδερίκου Τέμπλ, τόμ. 93, φ. 153.

κλησιαστικῆς Σχολῆς⁵. Μετάφρασις τῆς ἐπιστολῆς ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν ὁμοῦ μετὰ σχετικοῦ σημειώματος τοῦ μεταφράσαντος ταύτην, τοῦ γνωστοῦ διὰ τὰς σχέσεις του μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἐπισκόπου Σαλισβουρίας Ἰωάννου Wordsworth⁶.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ἐνημερώνει τὸν Καντουαρίας περὶ τῆς ἀποστολῆς πρὸς τοῦτον δύο ἐκ τῶν βιβλίων του, διαβεβαιῶν ταυτοχρόνως τὸν παραλήπτην διὰ τὰ συναισθήματα τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἀγάπης του.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Φρειδερίκος Τέμπλ ἐγεννήθη ἐν Ἀγία Μαύρα τῶν Ἰονίων Νήσων τὸ 1821 καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὸ Blundell's School, Tiverton καὶ τὸ Balliol College τῆς Ὁξφόρδης. Ἐλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν κίνησιν τῶν Τρακταριανῶν. Τὸ 1842 ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ τὸ 1846 πρεσβύτερος. Ἀπὸ τὸ 1857 ἕως τὸ 1869 διετέλεσε διευθυντῆς τοῦ Rugby School, τὸ ὅποιον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐγνώρισεν ἰδιαιτέραν ἀνθησιν καὶ ἀκμήν. Τὸ 1869 ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Exeter, τὸ 1885 Ἐπίσκοπος Λονδίνου καὶ τὸ 1897 Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας. Ἀπέθανε τὸ 1902⁷.

5. Διευθυντῆς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς διετέλεσεν ἀπὸ τῆς 8ης Μαρτίου 1894 μέχρι τῆς 7ης Δεκεμβρίου 1908.

6. Ἔργα τοῦ Ἐπισκόπου Σαλισβουρίας Ἰωάννου ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν εἶναι τὰ ἀκόλουθα: *The Church of England and the Eastern Patriarchates*. Lecture delivered at Oxford to the summer School of clergy, on Wednesday 27th July 1898. Bennett Bros: Salisbury 1898. Πρβλ. ἐπίσης ἐν *Salisbury Diocesan Gazette*, September 1898, σσ. 179-184 καὶ October 1898, σσ. 207-211. *Occasional Paper of the Eastern Church Association*, new ser. no. 2, Oxford 1902. *Some points in the teaching of the Church of England, set forth for the information of Orthodox Christians of the East in the form of an answer to questions*, London 1900. *Θέματά τῶν τῆς διδασκῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, ἐκτεθέντα πρὸς πληροφορίαν τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς*. Μεταφρασθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Γενναδίου, Λονδίνου 1900. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Ἀνδρου Μεθόδιος τοῖς Ὁρθόδοξοις. *Συμφωνία Ἀγγλικανικῆς καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὴν πίστιν αὐτῶν*, being a translation by J. Gennadius of Bishop Wordsworth's «some points...» with a preface by Archbishop Methodius, ἐν Ἐρμούπολει Σύρου 1900.

7. E. G. Sandford (ed.), *Memoirs of Archbishop Temple by Seven Friends* (δύο τόμοι, 1906). Τοῦ ἰδίου, *Frederick Temple. An appreciation* (1907). *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, ed. by F. L. Cross, London 1971, σσ. 1328-1329. Edward Carpenter, *Cantuar. The Archbishops in their office*, London 1971, σσ. 388-405.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΕΚΚΛ. ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ

Τῆ 30ῆ Ἀγούστου 1903

Πρὸς τὸν Ἐντιμότατον καὶ Ἐδλαβέστατον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ Ἐξαρχον πάσης Ἀγγλίας Κύριον Κον Φρειδερίκον Τέμπλ.

Σεβασμιώτατε,

Εἰδὼς τὴν πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἀγάπην τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος καὶ τὸ ἐνδιαφέρον Ἀυτῆς περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Θεολογικῆς κινήσεως, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ πέμψω Ἀυτῇ δύο ἔργα μου, τὴν Ἐδαγγελικὴν Ἱστορίαν⁸ καὶ τὴν μελέτην περὶ τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ περὶ τῶν ἱερῶν μνημοσύνων⁹, ἐλαχίστην συμβολὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Θεολογίαν, πιστεύων ὅτι παρέχω τῇ Σοφῇ Ἀυτῆς ἱερᾷ κορυφῇ μικρὸν μὲν φίλον δὲ ἀνάγνωσμα, ἱκανοποιῶν τὸ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ ἐπιστημονικὸν Ἀυτῆς ἐνδιαφέρον καὶ ἐρμηνεύον τὸ διακατέχον ἡμᾶς συναίσθημα ἀγάπης ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐντιμοτάτην καὶ Ἐδσεβεστάτην Σεβασμιότητα.

Διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀσπαζόμενοι Ἀυτὴν ἐν φιλήματι ἀγίῳ,

† Ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος

2. Η ΑΓΓΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

To the Most honored and pious Archbishop and Exarch of all England the Lord Frederick Temple

Most Reverend Archbishop,

Knowing your Grace's love for the Eastern Church and your interest in the theological progress of Greece I have the honour to send you two of my works, «the Gospel history» and an essay «on the immortality of the soul and concerning sacred memorials», a very slight contribution to

8. Ἐδαγγελικὴ Ἱστορία δι' ἁρμονίας τῶν κειμένων τῶν ἱερῶν Ἐδαγγέλων, Ἀθῆναι 1903.

9. Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ ἱερῶν μνημοσύνων, Ἀθῆναι 1901 (Β' ἔκδοσις).

Greek theology, believing that I thereby offer to your Eminence a small but agreeable piece of reading which will be satisfactory to your scientific interest and will testify to our sympathetic affection towards your Grace.

*We remain, saluting your Grace
with a holy kiss, affectionally*

† Nectarius of Pentapolis

3. ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΑΛΙΣΒΟΥΡΙΑΣ

PALACE SALISBURY

30 Sep. 03

My Lord Archbishop,

Many thanks for your letter of the 29th received.

I have translated Nectarius' letter on the back. I think you will have to see that he calls himself o n h i s w o r k s. If he is Metropolitan of Pentapolis, I should address him as 'most Reverend' and call him 'your Grace'.